

РЕЦЕНЗІЇ

Шитюк М., Ніколаєв І.

Тоталітарний режим і військовослужбовці та працівники органів ДПУ–НКВС у 20–50-ті роки ХХ століття. – Миколаїв, 2007. – 274 с.

За останнє десятиріччя вітчизняними істориками опубліковано немало наукових праць, присвячених розвитку українського суспільства у 20–50-х рр. ХХ ст. Монографія М.М.Шитюка і І.Є.Ніколаєва присвячена трагічній долі військовослужбовців і працівників органів ДПУ–НКВС радянської України у той період.

Упродовж майже півстоліття тема репресій привертає увагу вітчизняної й світової громадськості, починаючи ще з історичної доповіді М.Хрущова на ХХ з'їзді КПРС про культ особи Й.Сталіна. Однак реально оцінити всю масштабність злочинів, їх трагічні наслідки стало можливим лише після краху комуністичної системи, коли почали створюватися умови для всебічного вивчення історичних джерел, пов'язаних із масовими репресіями, та виявленням повної картини фізичних і моральних втрат українського народу.

Відтворення історичної правди про тяжкі наслідки політичного терору у 20–50-х рр. ХХ ст. проти військових, зокрема вищого командного складу й верхівки «органів», уперше обґрунтовано та комплексно досліджено на сторінках даної монографії.

Уперше у сучасній українській історіографії зроблено вдалу спробу узагальнити досягнення вітчизняної й зарубіжної науки у вивченні масових репресій проти військово-службовців і співробітників ДПУ–НКВС, висвітлено механізм організації та проведення політичних процесів проти вищого командного складу.

Дослідники ввели до наукового обігу великий обсяг архівного матеріалу зі спецслужб Служби безпеки України, оприлюднили нові дані та розкрили інформаційні можливості ряду залучених документів для вивчення заявленої проблеми. Автори здійснили історіографічний огляд джерел, опублікованих на території України, а також зарубіжних досліджень.

На сторінках монографії її автори простежують політичні процеси проти військово-службовців на протязі всього існування тоталітарного режиму у країні, розкривають механізм масових політичних процесів проти керівних кадрів Червоної армії, співробітників НКВС у період становлення системи та у другій половині 1930-х рр. Не оминули дослідники увагою й репресії 1940 – початку 1950-х рр.

Репресії призвели до тяжких наслідків. Відсутність належно підготовлених командирів, гострий кадровий голод стали однією з головних причин катастрофічних поразок на початку радянсько-німецької війни. Згубні наслідки масового терору призвели до створення атмосфери страху, утримання від висловлювання власної думки, соціальної апатії, знецінення людського життя в підрозділах армії та НКВС.

Один із розділів монографії подає численні архівні документи з відомих архівів СБУ і МВС, переважна кількість яких вводяться до наукового обігу вперше й дають можливість усвідомити широкомасштабну картину терору. У книзі подано біографічні довідки та портрети тих, хто у заявлений авторами період (1920–1950-ті рр.) очолював ВНК–ДПУ–ОД–ПУ–НКВС–НКДБ СРСР та УРСР. Більшість із них загинули під час репресій.

Рецензована праця не претендує на всеосяжність, проте потреба в написанні фундаментальної, узагальнюючої монографії з даної проблематики є викликом та вимогою часу, адже зацікавлення у цьому виявляють як суспільство, так і держава. І автори представленої монографії зробили у цьому ще один помітний крок.

В.Я.Рагулін (Миколаїв)

Мартинов А.Ю.

Об'єднана Німеччина: від «Боннської» до «Берлінської» республіки (1990–2005 рр.): Монографія: Серія «Відкрита дослідницька концепція». – Вип.5. – К.: Інститут історії України НАН України, 2006. – 447 с.

У сучасних умовах розбудови вільної демократичної системи політичного управління в Україні із соціально-орієнтованою ринковою економікою неабиякого значення набуває ґрунтовне вивчення історичного досвіду провідних європейських держав. Зва-